

ABSZTRAKTKÖTET / ЗБІРНИК ТЕЗ / ABSTRACTS

Berehove, March 27-28, 2025

INNOVATÍV DIGITÁLIS MÓDSZEREK AZ OKTATÁS ÉS KUTATÁS TERÜLETÉN

Nemzetközi Tudományos-gyakorlati Konferencia

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ МЕТОДИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ

Міжнародна науково-практична конференція

INNOVATIVE DIGITAL METHODS IN EDUCATION AND RESEARCH

International Scientific and Practical Conference

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ МЕТОДИ
В ГАЛУЗІ ОСВІТИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 27–28 березня 2025 року

Збірник тез доповідей

INNOVATÍV DIGITÁLIS MÓDSZEREK
AZ OKTATÁS ÉS KUTATÁS TERÜLETÉN

Nemzetközi tudományos-gyakorlati konferencia
Beregszász, 2025. március 27–28.

Absztraktkötet

INNOVATIVE DIGITAL METHODS
IN EDUCATION AND RESEARCH

International scientific and practical conference
Berehove, 27–28 March 2025

Book of Conference Abstracts

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

INNOVATÍV DIGITÁLIS MÓDSZEREK AZ OKTATÁS ÉS KUTATÁS TERÜLETÉN

Nemzetközi tudományos-gyakorlati konferencia
Beregszász, 2025. március 27–28.

Absztraktkötet

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Beregszász
2025

A kiadvány 2025. március 27–28-án Beregszászban *Innovatív digitális módszerek az oktatás és kutatás területén* címmel megrendezett nemzetközi tudományos-gyakorlati konferencián elhangzott előadások absztraktjait tartalmazza. A konferencia anyagai széles körű kérdéseket ölelnek fel, amelyek az innovatív digitális módszerek és eszközök alkalmazásának legújabb trendjeinek használatával kapcsolatosak az oktatásban és a tudományban. Középpontjában a digitális technológiák tanulási folyamatba való integrálásának kihívásai és lehetőségei, valamint a kutatási módszerek fejlesztése álltak. A konferencia előadásainak összefoglalói különösen az iskolai és felsőoktatásban alkalmazott digitális technológiák bevezetését, a mesterséges intelligencia használatát, a módszertani innovációkat, az algebrai struktúrákat, a valószínűségszámítást és modellezést, valamint a digitális eszközök tudományos kutatásban való alkalmazását vizsgálják. A résztvevők megvitatták az innovatív oktatási módszerek alkalmazásával, a mesterséges intelligencia matematikaoktatásban való felhasználásával, a digitális technológiák oktatási folyamatba való integrációjával, valamint a felsőoktatási tantárgyak oktatási módszereinek fejlesztésével kapcsolatos aktuális kérdések megoldási megközelítéseit. Különös figyelmet fordítottak a pedagógiai kutatások modern tendenciáira és az oktatási programok korszerű hallgatói igényekhez való igazításának lehetőségeire. A konferenciát a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Matematika és Informatika Tanszéke, valamint a Hallgatók és Fiatal Kutatók Tudományos Egyesülete szervezte.

Elektronikus formában (PDF-fájlformátumban) történő kiadásra javasolta
a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2025. március 24., 2. számú jegyzőkönyv).

Kiadásra előkészítette a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Matematika és Informatika Tanszéke, valamint a Kiadói Részlege.

Szerkesztette:

*Kucsinka Katalin, Tiliscsák Olekszandr, Sztójka Mirosláv, Jakab Enikő,
Papp Gabriella és Daróci Ádám*

Műszaki szerkesztés: *Tiliscsák Olekszandr, Palinszky Alexandra és Dobos Sándor*

Korrektúra: *Gricza-Varcaba Ildikó és a szerzők*

Borítóterv: *Balog István*

ETO-besorolás: a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára

A kiadásért felel:

Dobos Sándor (a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlegének vezetője)

Az absztraktok tartalmáért és hitelességéért a szerzők viselik a felelősséget.

A szerzők álláspontja nem feltétlenül tükrözi a szerkesztők véleményét.

A konferenciát és a kiadvány elektronikus formában (PDF-fájlformátumban) történő
megjelentetését Magyarország Kormánya támogatta.

Kiadó: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (cím: 90 202 Beregszász, Kossuth tér 6. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

ISBN 978-617-8143-36-7 (PDF)

© A szerzők, 2025

© A szerkesztők, 2025

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2025

A KÁRPÁT-MEDENCEI MAGYARSÁG OKTATÁSTERMINOLÓGIAI ADATBÁZISA

KRISZTIÁN VÁRADI, KORNÉLIA HIRES-LÁSZLÓ¹

Filológia Tanszék

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, Ukrajna

Többsnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskola

Pannon Egyetem, Veszprém, Magyarország

varadi.krisztian@kmf.org.ua

<https://kmf.uz.ua/hu/staff/varadi-krisztian/>

Történelem és Társadalomtudományi Tanszék

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, Ukrajna

hires.laszlo.kornelia@kmf.org.ua

<https://kmf.uz.ua/hu/staff/hires-laszlo-kornelia/>

Az 1920-as trianoni események után több mint hárommillió magyar került az országhatáron kívülre. Ez az esemény a Kárpát-medencei magyarság nyelvi különfejlődéséhez vezetett, mivel a Magyarországgal szomszédos országok államnyelvei hatást gyakoroltak a kisebbségben élő magyar közösségek szókincsére és nyelvhasználatára [6]. Kárpátalján ez például a szláv nyelvekből (ukrán/orosz) átvett kölcsönszavak formájában nyilvánult meg [2]. Az elcsatolt területeken élő magyarság regionális nyelvváltozatait sokáig nem ismerték el és csak a sztenderdet tekintették követendő példának. Ezen kívánt változtatni az a nézőpont, mely szerint a magyar egy pluricentrikus nyelv, hiszen egyszerre több országban is használják a hivatali szférában, az oktatásban, a kulturális életben és egyéb magas presztízsű nyelvhasználati színtereken [4]. E nézőpontot képviseli a 2001-ben létrejött Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat, amelynek tagjai a magyarországi nyelvészek mellett a hét elcsatolt régió (Drávaköz, Erdély, Felvidék, Kárpát-alja, Muravidék, Órvidék, Vajdaság) kutatói és szociolingvistái is. A magyar nyelv határtalanítása céljából létrehozták a Termini magyar–magyar szótárt és adatbázist [1], amely a Kárpát-medence magyar kisebbségeinek sajátos szókincseseit tartalmazza [5]. Az elmúlt évtizedekben tehát a nyelvi különfejlődést felváltotta a nyelvi közeledés politikája.

¹ A kutatás az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program „Magyar terminológiastratégia” alprogramjának (TMNP2023-1/2023) támogatásával készült.

A Termini legújabb projektje a HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközponttal karöltve egy olyan oktatásterminológiai adatbázis létrehozása, amely a Magyarországon használt oktatási terminusokat felelteti meg a szomszédos országok államnyelvi ekvivalenseivel, valamint figyelmet fordít az adott államokban élő magyar kisebbségek oktatással kapcsolatos régió-specifikus kifejezéseire is. A négy évre tervezett projekt 2023 decemberében indult az MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Programjának részeként.

Az első évben a Magyarország 2011. évi nemzeti köznevelési törvényéből kivonatolt 849 terminust feleltettük meg ekvivalens célnyelvi terminusokkal nyolc nyelven: horvát, német, román, szerb, szlovák, szlovén, ukrán és angol. A forrás- és célnyelvi terminusok között fennálló ekvivalenciaszintet öt csoportba soroltuk. Az első a **teljes ekvivalencia**, vagyis amikor a forrásnyelvi fogalomnak van egy teljes mértékben megegyező célnyelvi ekvivalense (pl. HU *bizonyítvány* → UA *свідоцтво*). A második a **részleges ekvivalencia**, amikor kisebb fogalmi eltérések figyelhetők meg a két terminus között (pl. HU *gyermek fejlettsége* → UA *стан розвитку дитини* 'gyermek fejlettségi állapota'). A harmadik lehetőség a **funkcionális ekvivalensek** felkutatása, vagyis amikor a forrásnyelvi terminusnak csak egy hasonló funkciót betöltő ekvivalense létezik a célnyelven (pl. HU *főgimnázium* → UA *лицей* 'liceum'). Az utolsó két ekvivalenciatípus egyaránt az ekvivalencia hiányára utal, tehát a forrásnyelvi terminusnak nem volt ekvivalens jelentésű párja a célnyelven, ezért nekünk kellett azt létrehozni. Ebben az esetben vagy egy **terminusjelöltet** generáltunk tükörfordítással (pl. HU *országos vizsgáztatási névjegyzék* → UA *національний екзаменаторський реєстр*), vagy **parafrázis** segítségével körülírtuk a forrásnyelvi fogalmat a célnyelven (pl. HU *szakgimnázium-mi szakképesítés* → UA *професійна кваліфікація, отримана у фаховому коледжі*). A munka eredményeként képesek voltunk pótolni azokat a fogalmi réseket, amelyek a magyarországi és az ukrán köznevelési rendszerek között fennálltak. Összesen 116 darab terminusjelöltet és 26 darab parafrázist dolgoztunk ki, illetve 126 funkcionális ekvivalenst azonosítottunk magyar–ukrán relációban. Az egyik legnagyobb szemantikai hézag a két ország oktatási rendszere között az volt, hogy az ukrán nyelvben nem létezik az a szó, hogy *köznevelés*, ezért a *загальна освіта* 'közoktatás, általános oktatás' funkcionális ekvivalenssel azonosítottuk a fogalmat.

A fejlesztés alatt lévő adatbázis azonban a magyar–idegen nyelv reláció mellett figyelmet fordít arra, hogy a szomszédos államok országspecifikus oktatási terminusainak magyar ekvivalenseit is tartalmazza. Ez azt jelenti, hogy a kárpátaljai régió esetében például az ukrán köznevelési rendszerhez kapcsolódó reáliákat és országspecifikus kifejezéseket fordítottuk le magyar

nyelvre, összesen 100 darabot. Leginkább oktatási intézménytípusok, tantárgyak, tanári beosztások, vizsgatípusok megnevezéseit és a köznevelésben használt értékelési rendszer osztályzatait feltettük meg magyar ekvivalensekkel. Erre azért is volt nagy szükség, mert a 2017-es oktatási törvény következtében teljesen átszerveződött a közoktatás Ukrajnában, például minden általános iskolát átnevezték gimnáziummá, míg a tanulókat érettségi bizonyítványhoz juttató intézményeket egységesen líceumnak kezdték el hívni [8]. Emellett még rengeteg olyan szemantikai különbség van a magyar és az ukrán oktatási rendszer között [3], amelyre elengedhetetlen volt figyelmet fordítani, hiszen magyar iskolások tízezreit érintik ezek a változások. Trianon után nemcsak a nyelvhasználat lett régióként eltérő, hanem az oktatási rendszer is, mivel minden országnak saját törvényei és oktatási intézményei vannak. Épp ezért van nagy szükség egy ehhez hasonló oktatásterminológiai adatbázis létrejöttére.

Mivel a Termininek mindig is szívügye volt a regionális magyar nyelvvaltozatok megőrzése és dokumentálása, ezért a készülő adatbázisban is helyet kaptak magyar régióspecifikus kifejezések az oktatás területéről. Ezek általában az adott régió államnyelvének hatására jöttek létre az ott élő magyarság mindennapi nyelvhasználatában [7]. Néhány kárpátaljai példa: *peteu* 'szakképző iskola', *olimpiáda* 'tanulmányi verseny', *nemzeti multiteszt* 'érettségi vizsgateszt', *gruppa* 'csoport', *obsezsit* 'kollégium', stb. A regionális kölcsönszavak felkutatása során nagy segítségünkre volt a Terminiszótár, amelyet igyekszünk a lehető legjobban összekapcsolni az oktatásterminológiai adatbázissal. Ez fordítva is igaz, ugyanis az újonnan felfedezett kölcsönelemek bekerülnek a határon túli szavakat tartalmazó listába, így bővítik a Terminiszótár anyagát. Mindkét kezdeményezés hozzájárul a magyar nyelv határtalanításához, amelynek az a fő célja, hogy ne csak a sztenderd szóképzleti elemek szerepeljenek a magyar nyelv szótáraiban, hanem a regionális kölcsönszavakat is kodifikálják.

A készülő oktatásterminológiai adatbázis reményeink szerint megkönnyíti majd a szakfordítók és az Oktatási Hivatal dolgozóinak a munkáját, valamint a külföldön továbbtanulni vágyó tanulóknak és a szüleiknek is hasznos útmutatásként szolgálhat. A Kárpát-medence magyarlakta országainak oktatási terminusait egymással megfeleltetni nem egyszerű feladat, de a kitűzött célok társadalmi hozadéka és az adatbázis hasznosíthatósága megkérdőjelezhetetlen. Az ehhez hasonló nemzetközi együttműködések eredményeként áthidalhatóvá válnak a trianoni békeszerződés következtében felállított politikai határok. 2025-ben is folytatjuk a megkezdett munkát, ezúttal a felsőoktatás kontextusában feleltetünk meg forrás- és célnyelvi terminusokat egymással.

1. Benő A. és Péntek J. (szerk.) *A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat tíz éve*. Gramma Nyelvi Iroda – Szabó T. Attila Nyelvi Intézet, Dunaszerdahely – Kolozsvár, 2011.

2. Gazdag V. *Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban*. Termini Egyesület, Törökbálint, 2021.
3. Hires-László, K. and Váradi, K. Semantic differences between terms associated with the Hungarian and the Ukrainian public education systems. *Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Philology (Linguistics)*, **39** (2024), 130–139. <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2024-39-12>
4. Lanstyák I. Gondolatok a nyelvek többközpontúságáról (Különös tekintettel a magyar nyelv Kárpát-medencei sorsára). In: Lanstyák I. (szerk.), *Nyelvünkben – otthon*. NAP Kiadó, Dunaszerdahely, 1998, 158–172.
5. M. Pintér, T., P. Márkus, K. and Benő, A. Research Report: Termini Online Hungarian Dictionary and Database (TOHDD): A Dictionary for Hungarian Varieties Spoken in the Carpathian Basin. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, **15** (2023), no. 2, 166–181. <https://doi.org/10.2478/ausp-2023-0023>
6. Szoták Sz. Országspecifikus oktatási terminusok terminológiai és szociolingvisztikai elemzése a Termini magyar–magyar szótár példái alapján (Ausztria). *Magyar Nyelvőr*, **145** (2021), no. 4, 402–417. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2021.4.402>
7. Váradi K. Kontaktushatások vizsgálata a kárpátaljai diákok nyelvhasználatában. *Anyanyelv-pedagógia*, **15** (2022), no. 4, 38–61. <https://doi.org/10.21030/anyp.2022.4.3>
8. Váradi K. és Hires-László K. „Návcsánnyá” a magyarországi terminológiai kontextusban. In: Bauko J. és Presinszky K. (szerk.), *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara – Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat, Nyitra – Törökbálint, 2024, 51–62.